

Glasilno Slovenskega čebelarskega društva v Ljubljani

Izhaja dvomesečno.

Številka 11-12 V Ljubljani 1. novembra 1942-XXI. Letnik XLV

Janšev panj in trgovski kranjič

Metod Klemen.

Panj, v kakršnem je čebelaril slavni Janša, je dovolj natančno opisal in z izvirnimi risbami pojasnil v svojem „Popolnem nauku o čebelarstvu“ Janša sam. Za izdelavo trgovskega kranjiča je pa podal podrobna navodila g. Jan Strgar v svojem članku Normalni kranjski panj v SC 1926, str. 69-73. Kdorkoli si namerava omisliti nove panje prve ali druge vrste, naj ne gre mimo teh dveh opisov, ampak naj jih napravi oziroma da napravi natančno in edinele po Janševih in Strgarjevih navodilih, ki popolnoma zadostujejo. Iskanje in upoštevanje drugih opisov teh dveh panjev v slovenski čebelarski literaturi je nepotrebno, ker so vsi več ali manj nedostatni in neuporabljivi. Zato tudi namen mojega pričujočega članka ni zopet opisovati ta dva panja, ampak bi rad samo opozoril na mekatere morda manj znane zanimivosti, ki se tičejo teh dveh panjev.

Jasno je, da ime Janšev panj v pravem pomenu besede zasluži izključno le tisti panj, ki je narejen natančno po njegovem opisu v § 26. njegovega Popolnega nauka o čebelarstvu in tabeli II., ki je knjigi dodana. Vsak drug lesen panj, več ali manj sicer podoben Janševemu, a poljubne mere, je kranjič vobče ali navaden kranjič. Kranjič z določeno mero 70 cm × 30 cm × 16 cm se imenuje po svojem pglavitnem namenu trgovski kranjič. Če bi te tri pojme dobro razlikovali, bi nam ne bilo treba še pojasnjevati, kakšen panj prav za prav mislimo, kadar govorimo o kranjičih. Samo pri navadnem kranjiču bi morali kajpada posebej povedati mero.

Na čebelarskem taboru na Grosupljem leta 1940. n. pr. — gl. SC 1940, str. 114—116 — je bilo posebno predavanje tudi o trgovskem kranjiču, nato pa je bila soglasno sprejeta resolucija, naj se kranjič za naprej imenuje Janšev panj. Takrat kot čebelarski novinec še nisem poznal pravih Janševih mer kranjiča, a danes ne bi za to resolucijo več kar tako glasoval.*

* Tudi med grosupeljskimi zborovalci jih je bilo nekaj, ki se s predlogom niso strinjali, češ da se Janšev ime že kar preveč obeša raznim stvarim in rečem. Op. ur.

Mar je to v čast velikemu Janši, če imenujemo vsak še tako majhen kranjič Janšev panj, ko pa on v takem gotovo ni čebelaril? Res je sicer, da je bil na tem taboru mišljen v prvi vrsti trgovski kranjič. Toda tudi ta panj ne more prevzeti odličnega imena Janševega panja, ker ima pač druge mere. Potemtakem se je treba edino pravilno izražati takole: Janšev panj je kranjič Janševe mere 30 col × 14 col × 7½ col. Trgovski kranjič je kranjič l. 1908. konvencionalno določene mere 70 cm × 30 cm × 16 cm. Vsak drug panj, več ali manj podoben prvemu ali drugemu, a drugačne mere, je pa navaden kranjič.

Dovolj se je že pisalo in poudarjalo, da kranjiči brez določene mere v organiziranem čebelarstvu miso več zaželeni, zato o njih ne bomo trtili besed. Drugače pa je z Janševim panjem in trgovskim kranjičem, ki morata imeti natančno določeno mero, če hočeta biti vredna vsak svojega imena in dajati vsak svojemu gospodarju sloves discipliniranega in naprednega čebelarja.

Janšev panj.

Kakor znano, so mere Janševega panja sledeče: debelina desk ¾ cole — le ostanimo mirno pri colah, saj jih imamo še vedno začrtane na metrih, za natančno računanje jih pa lahko najpraktičneje spremenimo v centimetre s pomočjo tabele za preračunavanje lir v dinarje — dolžina 2½ čevlja = 30 col, notranja višina 6 col, zunanja širina 14 col. Primerjajmo notranjo širino Janševega panja z notranjo širino A. Ž. panja na 9 satnikov, ki mora znašati 33,9 cm. 14 col — 1½ cole = 12½ cole = 32,9 cm. Vidimo, da nam manjka samo 1 cm, pa bi bili notranji širini obeh panjev enaki in bi torej tudi Janšev panj imel lahko prostora za 9 satov Žnideršičevih razdalj. Če ostanemo pri ¾ cole = 2 cm debelih stranicah in dosledno notranji širini 12½ cole = 32,9 cm, potem bo imel panj prostora samo za 8 satov Žnideršičevih razdalj, a bo za 2,65 cm prostora ostalo neizrabljenega. Kar računajmo — gl. Jug. Praktični čebelar, str. 49 —: 8 satov po 2,5 cm = 20 cm, 7 razdalj med sati po 1,15 cm = 8,05 cm in 2 razdalji med stranskima satoma in stranicama panja po 1,1 cm = 2,2 cm. Skupaj torej 20 cm + 8,5 cm + 2,2 cm = 30,75 cm. Širina 30,25 cm je torej potrebna za

8 satov, v resnici pa je panj pri debelini stranic $\frac{3}{4}$ cole = 2 cm v svetlobi širok 32'9 cm — za 8 satov 2'65 cm preširok, za 9 satov 1 cm preozek. Niti malo ne dvomim, da bi nam tukaj uvidevni Janša z veseljem segel v roke in dejal: „Če je pa tako, potem pa le stanjšajte stranice mojega panja vsako za $\frac{1}{2}$ cm, tako da bosta debeli namesto $\frac{3}{4}$ cole = 2 cm samo 1'5 cm. Jaz sem poznal pač samo cole, vi se razumete na centimetre; ko bi jih bil jaz poznal, bi bil tudi določil za debelino stranic 1'5 cm namesto $\frac{3}{4}$ cole = 1'97 cm, t. j. okroglo 2 cm. Bi bilo res škoda, če bi sicer pri 8 satih ostajalo za celih 2'65 cm praznega prostora. Sicer pa kljub temu ostane mojemu panju nespremenjena zunanja širina „14 col“.

„Ampak g. Janša,“ bi imeli še eno prošnjo do njega, „če ste nam dovolili stanjšati stranici, ne gre, da bi bila pokrov in dno močnejša.“ Širokogrudno bi nam gotovo odvrnil Janša: „Jaz sem določil za vse deske enako debelino $\frac{3}{4}$ cole, če sem Vam dovolil stanjšati stranici, potem se samo po sebi razume, da smete stanjšati na 1'5 cm tudi dno in pokrov. Saj pri tem zopet ne bo nič trpela notranja višina mojega panja 6 col. Saj pravim, da nas ločijo samo te prekvate cole in ti preteti centimetri. Še hvalen sem Vam, da ste s tem napravili moj panj tudi nekoliko lažji, ker ste mu za 1 cm razširili dušo in za 1 cm vsušili život.“

Ko smo se z Janšo prijateljsko pobotali glede malenkostne, a vendar tako važne spremembe debeline desk, urežemo sestavne dele panja, ki ga bomo napravili natančno po § 26. njegovega „Popolnega nauka o čebelarstvu“ in njegovi krasno narisani tabli II. Nič nepotrebnega, nič odvišnega ni Janša zapisal. Zanesel se je na našo mizarško spretnost, da bomo znali napraviti zareze za končnici v debelino stranic morda 5 mm dolge, v dolžino pa 2 mm daljše od debeline stranic, t. j. 17 mm, tako da končnici ne bosta mogli štrleti ven, ampak bosta panj lepo ravno zapirali. Če pa naj imajo zareze v debelino stranic 5 mm, potem bosta končnici dolgi 14 col — 2 cm = 36'84 cm — 2 cm = okroglo 34'8 cm, široki pa, kakor je Janša izrecno določil, 6 col. Vse drugo nam dovolj nazorno kažejo Janševe risbe. Iz spoštovanja do velikega Janše jih bomo skušali čim popolneje ostvariti na resničnem panju. Tudi brado mo bomo prerezali in zaokrožili natančno po Janševem vzorcu. Se mu bo kar lepo podala.

Sedaj pa še nekaj, kar Janši še ni bilo dano, a je nekaj podobnega vendarle že sam delal, kakor spričuje § 171. njegovega Nauka, tako da bi bil tega našega izuma gotovo nad vse vesel. Preden panj zbijemo, vrezemo — če le mogoče s strojem — po celem pokrovu začenši točno od sredine proti stranem 2'5 cm (1'7 cm + 0'8 cm) od sprednjega in zadnjega roba v razdaljah po 3'65 cm 9 zarez, 3 mm širokih in 2 mm globokih, v katere bomo prilepili ozke trakove satnic — zadostujejo do 2 cm široki. Tako nam bodo čebele brez hibe napravile 9 popolnoma ravnih satov. Ako vdelamo trakove satnic samo spredaj morda do polovice ali nekaj čez, bodo čebele proti koncu panja satovje kaj rade zakrivile, tako da jim bo zmanjkalo prostora za nadaljevanje vseh satov. Trakovi satnic naj segajo torej prav do konca zarez. Če že hočemo z njimi varčevati, je bolje, da pustimo v sredi prazen presledek, ga bodo čebel že zvezale. Ko panj jeseni podiramo, je naravnost igrača in

zabava poditi čebele iz takega panja v drug panj, ker se jim po povsem ravnih ulicah ne stavi nasproti nobena ovira. Sedaj bo vsakomur popolnoma jasno, zakaj nam je bilo toliko do tega, da bi smeli Janševo debelino desk $\frac{3}{4}$ cole stanjšati na 1'5 cm. Hoteli smo namreč dobiti dovolj prostora za 9 podolžnih in popolnoma ravnih satov, ne da bi s tem Janšev panj še tako malo skazili.

Zanimivo je primerjati površino satja v A. Z. panju s površino satja v Janševem panju. Celokupna površina satja samo v plodišču oz. medišču A. Z. panja s satniki na žlebiček znaša 3'85 dm × 2'2 dm × 2 × 9 = 152'46 dm², med tem ko znaša površina satja v Janševem panju, ako je seveda do konca dodelano, 7'395 dm × 1'4'79 dm × 2 × 9 = 196'87 dm². Janšev panj ima torej 44'41 dm² več satja kakor plodišče oz. medišče A. Z. panja.

Trgovski kranjič.

Kakor že omenjeno, je trgovski kranjič iz črno popisal že g. Jan Strgar v svojem prej navedenem članku. Zato nimam posebnega dodati. Premišljal sem samo, zakaj je stranicam določil debelino baš 17 mm. Začel sem računati, ali bi njegova notranja širina 30 cm — 0'54 cm = 26'6 cm ne zadostovala morda baš za 7 satov Žnideršičevih razdalj. In res: 7 satov po 2'5 cm = 17'5 cm, 6 razdalj med sati po 1'15 cm = 6'9 cm in 2 razdalji med stranskima satoma in stranicama po 1'1 cm = 2'2 cm dajo ravno 26'6 cm. Ali ni morda g. Strgar določil trgovskemu kranjiču za debelino stranic baš 17 mm zato, da je dobil v panju prostora za 7 satov Žnideršičevih razdalj? Škoda, da nam te skrivnosti v svojem članku ni že sam razodel.

Tudi ta panj opremimo podobno kakor Janšev panj s 7 trakovi satnic 25 mm (= 15 mm + 8 mm) od sprednjega in zadnjega roba pokrova. Naredimo ta panj natančno po Strgarjevih navodilih, pri tem pa obenem glejmo, da bo tudi čimbolj podoben svojemu večjemu bratu Janševemu panju. Brada mu bodi primerno njegovi ostali dolžini za 1 cm krajša, sicer pa prav tako zaokrožena kakor pri Janševem panju.

Maksimalna površina satja v trgovskem kranjiču znaša 6'54 dm × 1'24 dm × 2 × 7 = 115'53 dm². Trgovski kranjič ima torej 38'93 dm² manj satja kakor A. Z. panj in 85'54 dm² manj kot Janšev panj. Okroglo lahko rečemo, da so si Janšev panj in A. Z. panj in trgovski kranjič glede prostornine oz. površine satja v razmerju 20 : 15 : 11.

Qui bene distinguit, bene docet, pravi latinski pregovor. Kdor zna ločiti, zna učiti. Razlikujemo tako Janšev panj kakor trgovski kranjič od kranjiča vobče. Vsi trije so si sicer bratje, a vsak naj ima svojim posebnim meram primerno svoje lastno ime! Naj ima častno mesto v naših čebelnjakih tudi Janšev panj, ki nam bo poleg drugih koristi s svojimi močnimi roji polni A. Z. panje! Naj ima vsaj pri nekaterih čebelarjih svoj prostor tudi trgovski kranjič, katerega pglavitni namen bodi razpošiljati našo prvovrstno čebelo širom domovine in daljnega sveta! Kranjičev drugih mer pa ne izdelujemo več, da pridemo že končno do panjev tako zaželenih enotnih mer!

H koncu še praktičen predlog. V vsakoletni januarski številki SČ dobimo člani Čebelarkega

društva člansko izkaznico. Ali bi ne bilo koristno, ko bi Čebelarstvo društvo dalo na njeno drugo sicer prazno stran natisniti do podrobnosti natančne mere tako Janševega panja kakor trgovskega kranjčica in — če bi bil še prostor — lahko tudi A. Z. panja? Kajti vsak nima Janševega Nauka in morda tudi ne 29. letnika (1926) SČ. Ko bi tako imeli mere vedno pri roki, sem prepričan, da bi se jih vsak rad držal, kadar bi se lotil delati nov panj.

Naše panjske končnice

Av gust Bukovec.

(Nadaljevanje.)

Tehnika poslikovalcev končnic je bila zelo preprosta. Dobro uglajen les je slikar prevlekel s temeljno barvo. Ko se je dobro posušila, je nanjo napravil s svinčnikom obrise predmetov, ki jih je nameraval naslikati. Na selških končnicah se to marsikje še pozna. Niže omenjena slikarica Podnartovčeva Micka iz Selc je slikala končnice tako na debelo, da je obrise napravila kar s šablono s pomočjo suhega okra ali oglenega prahu. Obrise na šablono je prebodla z buciko, potem pa po šablono tolkla z vrečico z zdrobljenim ogljem toliko časa, da je prah prodril skozi luknjice na končnico. Micka je napravila na stotine enakih končnic in je hočeš nočeš končno morala seči po šablono. Zato so njene končnice z isto sliko resnično izdelane po enem kopitu — šablono in na las enake; to sem dognal pri več končnicah.

*

O posameznih slikarjih končnic se mi ni posrečilo zbrati mnogo podatkov; ostali so pomanjkljivi. Kljub temu je med njimi nekaj prav zanimivih, tako da si človek iz celote lahko napravi sliko, kako je bilo s poslikavanjem.

V Poljanah nad Škofjo Loko so končnice slikali v Šubičevi slikarski delavnici. Kdaj je bilo to in kateri Šubic se je največ s tem ukvarjal, nisem mogel dognati. Eden izmed njih je hodil končnice celo v Ljubljansko okolico v štero slikat, kakor mi je pravil rajni posestnik Rotar p. d. Kristof iz Šmartnega pri Dobrovi. Povedal mi je, da se je skoraj vsako leto pri njih in pri sosednjih čebelarjih oglašil in da je znal stanovitno slikati. Po zadržilu pok. čebelarja Petra Pavlina iz Ljubljane so Šubici prinašali končnice tudi v Kranj na trg. Poljanci so kasneje nosili končnice slikat v Železnike, „kjer je bil pred davnim časom neki mož, do katerega so se obračali; ime ni znano“ (Podr. Poljane).

V Selški dolini je bila Marija Pavlič najbolj upoštevana slikarica. Rojena je bila l. 1821 v Selcih št. 42, umrla pa je l. 1891. Na njenem domu se pravi pri Podnartovu, njo pa so splošno poznali po imenu Podnartovčeva Micka. Kasneje je bila lastnica hiše št. 19 v Selcih, kjer je bila njena delavnica. Tudi njen oče, doma iz Podnarta, je bil slikar in se je Micka pri njem učila slikati znamenja, martre, slike na steklu in končnice. Imela je pokvarjene noge in ni bila zmožna za druga dela. Končnice so si čebelarji največ napravili sami, Micka pa jim je računala za poslikanje 8 do 10 krajcarjev. Čim več oseb ali podob je bilo na sliki, tem dražje je bilo delo. Splošno so bili

njeni izdelki še dosti dobri, niso pa dosegali n. pr. končnic iz delavnic (?) v Kranju (Podr. v Selcih). V Selcih je slikal končnice tudi p. d. Babjekov Gašper, vendar je bil bolj slab slikar. Umrl je nekaj let pred Podnartovčevico Micko.

V Železnikih je slikal na končnice, znamenja in jaslice Plnadarjev Tone, ki je bil po poklicu prav za prav sobni slikar (Božo Račič, „Jutro“ št. 304, 1928).

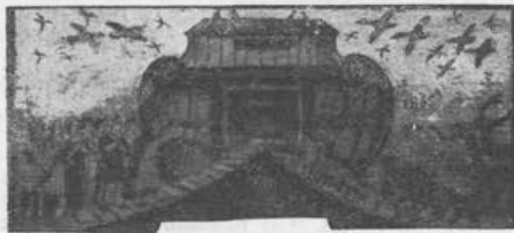
Čebelarji s Sorškega polja so nosili končnice slikat v Škofjo Loko h Gregorju Benedku, p. d. Mujovšku. Umrl je 24. septembra 1924, star 74 l. Bil je še nekaj slikarja, a kaj boljšega njegov čopič ni zmožel.

Omenil sem že, da so najboljše končnice prihajale iz Kranja, kjer je bilo v 19. stoletju več boljših slikarjev in podobarskih delavnic. Zaradi tega sem prvotno domneval, da se je marsikdo od teh priložnostno ukvarjal tudi s poslikovanjem končnic. Ta moja domneva se je opirala na izročila starih čebelarjev iz okolice Kranja, iz Medvod, Šmartnega pod Šmarno goro, Vodice, Smednika in tudi iz Kamniškega okraja, kjer sem naletel na posebno lepe končnice z letnicami med l. 1870—1880. Čebelarji so mi pravili, da so jih dobili iz Kranja, imena slikarjev pa nikdar nisem mogel dognati. To govori, da velika večina končnic ni bila naslikana v delavnicah v Kranju, ampak da so jih čebelarji kupovali na ondodnem trgu, kamor so jih prinašali od drugod. Verjetno je, da so izvirale iz okolice Kranja, kjer je bilo v starih časih več slikarjev, ki so izdelovali slike na steklo, bržkone pa tudi slikali končnice, kakor n. pr. v Selcih in Kamni gorici. Da je končnice poslikoval, je točno dognano samo za slikarja Leopolda Layerja, ki je bil rojen l. 1752, umrl pa l. 1828. O njem pripoveduje V. Steska (Slov. umetnost I. del, 1927, 179), „da je ob času sile slikal celo končnice za uljnake“. V Narodnem muzeju sta dve njegovi končnici: Netova daritev in Cvetna nedelja, ki se jima pozna, da ju je naslikal mojster. Muzeju ju je podaril Fr. Rojina, ki ju je kupil od kranjskega slikarja M. Bradaške, ta pa ju je pridobil iz Layerjeve zapuščine.

Tudi v okolici Kranja je bilo nekaj slikarjev končnic. Posebno na glasu je bil Alojzij Košir iz Ljubnega na Gorenjskem. Bil je slikar in mizar; hodil je slikat tudi „po Avstriji“. (Jakob Cernilec, užitek na Pivki 7). V Dupljanah je „deloval“ Janez Gosar, p. d. Vazukar. Poslikal je mnogo končnic in znamenj, a ne tako dobro kakor Košir (Isti izvestitelj). Ni pa znano ime nekega slikarja končnic v Šentvompergi (Fr. Rojina).

Čebelarjem v področju čeb. podružnice Breznica na Gorenjskem je pred približno 70 leti poslikoval končnice slikar samouk Hrovat iz Rodin; ljudstvo mu je splošno reklo „mavar“. Slikal je dobro in trpežno, in računal od končnice 10 krajcarjev ali pa polič kaše (Podr. Breznica). Da so pri Kuharjevih (Janševih) na Breznici znali čopič spretno sukati, sem omenil že v prejšnji števi. SČ. V Sp. Gorjah, pri Frjanču, je pred 70 leti živel mizar, ki je poslikoval končnice (Podr. Gorje).

Kljub temu, da je bil Kamnik brez dvoma važno središče za razpečevanje novih končnic, ni o starejših slikarjih v tem kraju nobenih izročil. Kamniška čeb. podružnica mi je sporo-

Končnice št. 37—43

čila, da so pred 120 leti čebelarji dajali končnice poslikovat v Luče nad Gornjim gradom, pozneje pa v Kranj. Zelo lepe končnice je znal slikati podobar Andrej Rovšek († 1902) v Gabrjih pri Moravčah. Računal je staro „cvanckarco“ (35 krajcarjev) od končnice. Preskrboval je z njimi čebelarje v okolici Moravč in v kamniškem okraju sploh, pa tudi v litij-skem (Vače, Kolovrat, Trojane i. dr.). Na Kalu pri Kolovratu in njegovi bližnji in daljni okoli-ci so se obračali čebelarji do spretnega samo-uka Jerkčevega Ludvika, ki je slikal približno pred 55 leti. (Fr. Rojina, SČ 1926, 172 in 1937, 124).

Do začetka prve svetovne vojne se je s tem poslom posebno pečal Anton Suštar v Ma-lem Mengšu. Na posebno dobrem glasu je bil Franc Zabavnik p. d. Klofutar iz Šmarce pri Kamniku, ki je slikal končnice pred 25 leti. Bil je zelo spreten v tem poslu, toda na nje-govih končnicah ni sledu tistega izvirnega na-čina slikanja, ki odlikuje starejše slikarje. Na-mesto izvirnih snovi, opirajočih se na življenje, čustvovanje in zgodovino domačega ljudstva, je zajemal snov za slike iz meščanskih predlog brez prave vsebine. Računal je od končnice 20 krajcarjev, 1 do 5 krome; cena se je ravnala po velikosti slike (za kmečki panj, pavlinovca ali gerstungovca). Zabavnik je bil zadnji iz ča-sti vredne garde slikarjev panjskih končnic.

Iz ljubljanske okolice mi je omeniti tipičnega ljudskega poslikovalca končnic, Gašper-ja Bizjana izpod Utika. Bil je samouk in se je pečal s slikanjem samo pozimi, ko dru-gega dela ni bilo, sicer pa je obdeloval svoje majhno posestvo in čebelaril z vnmom. Največ je poslikal končnic velike mere za pavlinovce. Zaradi velike ploskve je najraje slikal zgodbe iz starega in novega testamta. Taka snov ga ni omejevala pri številu figur, ki jih je bilo treba naslikati, da je bila končnica polna. Kon-čnice izza prve dobe Bizjanovega slikarskega udejstvovanja so bili najpreprostejši. oko ža-leči izdelki, kar si jih moremo misliti, vrh tega pa še slikani z zelo slabimi barvami. Ker so se čebelarji močno pritoževali in so nova naro-čila izostajala, je mož pozneje začel uporab-ljati boljše barve in se sčasoma tudi v slikanju precej izvežbal, tako da je nazadnje še dosti čedno in trpežno slikal. Njegovih končnic sem videl mnogo, posebno pri čebelarju P. Pavlinu v Ljubljani, kjer sem lahko zasledoval tudi sli-karski razvoj tega moža, ki sem ga osebno poz-nal in opazoval pri slikanju. Nekoč je naslikal Pavlinu zlodeja, ki ženskam — babam si ne upam napisati! — jezike brusi. Sliko je P. močno skritiziral. Ženske so imele prekratke jezike in prevelike glave, vrag premalo odločno držo in „klavrne“ oči, rep mu je visel navzdol kakor mršavi svinji, namesto da bi bil zavrt in konec navzgor obrnjen, kakor se spodobi za zlodeja, ki se je z veseljem in navdušenjem lotil takega vse hvale vrednega posla. To Pavli-novo sodbo omenjam le kot dokaz, da so tudi preprosti ljudje imeli kritično oko in smisel za lepo slikarjvo.

Mnogo boljši slikar je bil neki Razpot-nik, delovodja v Töniesovi opekarni v Kose-zah, kjer je bival nekako od l. 1873. dalje. Nje-gove izdelke so čebelarji radi kupovali (Fr. Rojina).

Iz Savinjske doline, kjer so bile poslikane končnice močno v navadi, nisem mogel dobiti nobenih podatkov o kakih slikarjih, ki bi se bili s to rečjo pečali.

Izmed koroških slikarjev bodi na prvem mestu omenjen Marko Pernhart. Ta znameniti pokrajinski slikar slovenskega rodu (* 1824, † 1871) „je v mladosti svojemu očetu, vaškemu mizarju, pomagal kruh služiti s tem, da je poslikoval skrinje, končnice panjev itd. Na paši je izdeloval ptiče kletke, jih šarasto krasil in prodajal v Celovcu“ (V. Steska, Slov. umetnost, I. del, 1927, 269). V Št. Juriju pri Dobrli vesi je skrbel posestnik in cerkveni slikar N. Menardi za ozaljšanje panjev. Njegovi izdelki so bili prav izvrstni. Od končnice je računal 20 krajcarjev, pozneje 25. Umrl je l. 1914 (Podr. Prevalje). V Meziško dolino je nosil končnice slikar Križič iz Zitarre vesi. Največ jih je izza l. 1888., nosil pa jih je tudi že poprej. Hodil je tudi na dom slikat. V Ločeh nad Baškim jezerom je bil na glasu dobrega slikarja končnic mizar Lesjak, ki je tudi po cerkvah slikal. Njegove končnice so bile polne zdrave šegavosti (De Reggi, Ljubljana). Po Rožu na Koroškem so čebelarji posebno cenili slikarja in podobarja Petra Markoviča, ki je hodil rad v štero končnice slikat. Markovič je bil izšolan in priznan slikar (* v Rožeku l. 1866., † v Celovcu l. 1929.; SC 1940, 97).

V svojih zapiskih sem našel še beležko, da je poslikoval končnice tudi Andrej Herrlein (* okoli l. 1739, † v Ljubljani l. 1817). Bil je učitelj risanja na ljubljanski normalki. Za časa francoske okupacije je ostal brez pokojnine in je bil prisiljen slikati končnice, da ni preveč stradal. Kdo mi je dal te podatke, se ne spominjam več.

Krajevna omejitve našega domačega panja („kranjiča“) in poslikanih končnic.

Gradivo za to važno poglavje je že po veliki večini zbrano. Samo glede južnih meja je treba dognati še nekatere podrobnosti, kar pa sedaj ni mogoče. Ko pride čas — upam, da kmalu — bova gradivo z g. Vladkom Rojcem, ki je spreten risar, obdelala in objavila.

To poglavje bo pomembno zlasti za zgodovinarje ljudske umetnosti. Zato ga bova posebno skrbno obdelala.

Snovnosti na končnicah.

Sedanji rod si niti predstavljati ne more, koliko preproste lepote in mile domačnosti je obdajalo naše stare kmečke čebelnjake. Zgrajeni v prikupnem domačem slogu, pokriti s toplo slamnato streho, ki s svojo sivino ni motila skladnosti okolice, in odmaknjeni v kak tih kotiček vrta, so bili slika miru in lepote v samoti.

Če je že čebelnjak, stoječ sredi sočnega zelenja in travniškega cvetja, bil sam na sebi tako mikaven, koliko večja je bila šele privlačnost njegovega pročelja z galerijo barvitih umotvorov ljudskih slikarjev, poslikanih končnic, ki so krasile panje. Res lepi so bili čebelnjaki tistih čebelarjev, ki so jim bile čebele posebno ljube. Taki čebelnjaki so bili zaradi skrbno zbranih končnic pravcata vaška zanimivost, ki je zlasti mladino vedno znova privabljala v čarobni svet čebelarjevega krajevstva.

Končnice št. 44—50

Barvna in dekorativna stran končnic pa še zdaleka ni tako učinkovala in užigala, kakor snovi, ki jih je slikar obdelal. V snovnostih tiči glavna privlačnost in vrednost slik na končnicah. Naj je bil namen prve končnice kakršenkoli, naj je bila to praktična ali dekorativna naloga, pozneje se je končnica osamosvojila in zaživela svoje življenje. Snov je zavzela prvo mesto. Čebelar je ni samo pasivno sprejemal, on je snov izbiral in narekoval, in končnica je njemu in mnogemu drugemu o tem ali onem vedno znova pripovedovala. Snov je ostala svetu, v katerem in za katerega je končnica nastala, trajno aktualna, sveža. V snovnostih končnic je torej ena njihovih bistvenih sestavin.

Ce človek misli na naše stare čebelnjake, se mu sama po sebi ponuja primera z nekako domačo galerijo slik. Če pa ima pred očmi vsebinsko važnost končnic, pa še prej pomisli na knjigo ali letak, kakor ga srečamo konec petnajstega in vse šestnajsto stoletje. Poleg verskih in podobnih snovi iz tradicionalnega sveta imamo druge, ki so gotovo bile aktualne, če ne v smislu današnjega dnevnika pa v smislu kronike. Snovi se nanašajo na določene dogodke, katere podajajo sicer tipično, vendar se da vsaj v posameznih primerih še danes dokazati zveza s čisto določeno okolnostjo. In podajanje gre od čisto pripovednega do ostro sarkastičnega. Čebelnjakovo pročelje je bilo tako vaški pripovedovalec, poročevalec in kritik. Ni mogoče dovolj poudariti ta vsebinski moment. Nam, ki vidimo v končnicah samo še neko zgodovinsko posebnost, bi se lahko zdele plod samo posebne čebelarjeve ljubezni za slike; v resnici so pa bile v nekem smislu skupno delo vse vasi, starega in mladega.

V skladu s tem je bil slikarjev zaklad domislekov neizčrpen. S polnimi rokami je zajemal iz, rekel bi, neusahljivega vira domače šaljivosti, satire, domačih bajk in legend. Zgodbe iz svetega pisma stare in nove zaveze, življenje svetnikov, ljudske misli in čustva, zgodovinske dogodke, pravljice, vaško kroniko, erotiko, državne dogodke, vojaško življenje, živali in še več drugih predmetnosti, vse to je ljudski slikar sčasoma uvrstil v svoj repertoar. Čebelarjem je lahko postregel z izborom slik, ki so po raznolikosti morale zadovoljiti največjega izbirčnega.

Nekatere snovi so se čebelarjem posebno priljubile. Zato jih je mladi rod slikarjev povzemal po starih končnicah in so se na ta način ohranile v skoraj neizpremenjenem podajanju prav do konca življenjske dobe končnic. Pegam in Lamberger, Job na gnoju, Izgubljeni sin, Spovednica, Lovčev pogreb, Lisica lovca brije, Boj za hlače, Vrag babi jezik brusi, Strahopetec krojač in še mnogo drugih so bili zelo stari motivi in ga skoraj ni bilo čebelnjaka brez teh končnic. Tem „neizogibnim“ snovem so slikarji dodajali še nove in marsikatera od teh je v očeh čebelarjev našla posebno dopadajenje. Na ta način se je v teku dveh stoletij izbor klasičnih predmetnosti močno povečal, vseh skupaj pa je bilo tako rekoč brez števila.

Snovnosti so bile tudi krstna imena panjev, ali nekak „obraz“ panja, bi rekel, ki se je človeku mnogo bolj vtisnil v spomin kakor številka ali sedanja popleskana končnica. Po

njih je čebelar ločil sod od soda — tako pravi Korošci panju — in po njih jih je imenoval v govoric. Poslušalca je moral dostikrat smeh posiliti, ko je slišal kaj čudne reči: Boštjan kapice brusi (= nosi pokrovce trojete zalege iz panja), Pegam že poje (pred rojenjem), Noe je ob matico, Jona ni sprasil (mattice), Jagra so večje ali črvi napadli, Spovednica trote preganja itd. Sam sem bil priča, ko je domači nedorasli sin, ki je pred čebelnjakom prežal na roje, planil v hišo in zavpil: „Oče, Judež že roji, žnidarji bodo pa blez tudi...“

Končnice s snovnostmi iz sv. pisma so otroci posebno radi ogledovali in se pomenkovali o dogodkih, ki so jih slike predstavljale. V dobi, ko še ni bilo učnih knjig, je bilo pisano pročelje čebelnjaka odprta knjiga „Zgodb sv. pisma“, ki je na mehko otroško dušo mogočno učinkovala, mnogo bolj kakor še tako živa beseda ali sedanje običajne „Zgodbe“. Tako lepih barvastih in preprosto nazornih slik ne najdeš v nobeni knjigi. Šolski nadzornik Ločniškar mi je pravil, da je kot bosopetec vprašal svojo babico, kdo sta moža, ki se na končnici tepeta. Povedala mu je zgodbo o Davidu in Goljatu, ki mu je šla tako do srca, da se je sprivil v odsotnosti babice s pipcem nad hudobnega Goljata in mu izkopal oči. Tako oslepljenega velikana je pozneje videl tudi v nekem čebelnjaku v sosesčini. Kača na drevesu mu je vzbujala grozo, Absalon, visoč na laseh med vejami, pa bolečino ob spominu na lastna doživljanja, ko je katero nakuril. — Na končnicah so otroci videli nešteto stvari in reči, ki bi jih sicer nikdar v življenju ne bili videli in o katerih se je sukal pogovor brez konca in kraja in v zvezi s tem otroška fantazija razvijala do skrajnih meja. Mislim, da ne rečem preveč, če trdim, da bi bila marsikaka klaverna sodobna slikovnica za deco drugačna, če bi bil slikar — Bog mi greh odpusti, da rabim zanj to vzvišeno ime — poznal snovnosti iz čebelnjakove galerije. Tam bi našel kopico pobud za slikovnico trajne vrednosti, ki bi zadostila tudi vsem zahtevam sodobnega vzgojeslovja in bi bila zares narodna.

Folklorist in etnolog bi na slikah našla marsikako zanimivost, ki je v zvezi z našimi stari šegami in običaji, zlasti kakšna je bila naša noša v minulih dveh stoletjih. Pri tem bi moral poročevalec računati z anahronizmom slikarjev, ki so slike posnemali po starih končnicah. Letnica nove končnice ni bila potem vselej v skladu z dogodkom ali s snovjo, ki jo končnica prikazuje. Poslikovalci se na take „malenkosti“ sploh niso ozirali. Tako vidimo na končnici Izgubljeni sin, da je očka oblečen v „pristno“ orientalsko haljico z mogočno opasnico, na glavi pa velikanski turban, gospod sin pa se nam kaže v pristni kranjski noši iz dobe avb: šolne, bele nogavice, hlače dokolenke, dolg, fraku podoben suknič rjave barve, na glavi značilni kranjski k'obuček. Čebelar de Regi iz Ljubljane me je opozoril na končnico z Juditino zgodbo, ki jo ima neki čebelar v Brnci na Koroškem. Judita prihaja iz šotora s Holofernovo glavo, vhod v šotor pa stražita dva vojaka v grenadirski uniformi izza časa Napoleona, s puško na rami. Ta končnica je neovrgljiv dokaz, da smodnika niso izumili Kitajci, niti Grki, niti Berthold Schwarz, am-

pak — Asirci, katerim lahko sedaj pripisujemo tudi izum puške in uvedbo grenadirske uniforme... Tudi dušeslovec in zgodovinar lahko najdeti na končnicah to ali ono zanimivost ali posebnost.

Prvotno so slikarji uporabljali samo religiozno snovnost. Te so tvorile do konca 18. stoletja jedro in večino predmetnosti, kajti končnice z drugimi snovmi so se začele pojavljati šele pozneje in so se v teku 19. stoletja tako uveljavile, da jih je bilo močno nad polovico. Izpremembra človeških pogledov na svet je tedaj zelo vplivala tudi na kakovost snovnosti za končnice. Zadnji poslikovalci so uporabljali tudi zgolj dekorativne in nefigurativne snovi, toda bolj poredko. Za folkloro so brez pomena. Iz te dobe so tudi končnice s cveticami, šopki, portreji in živalskimi slikami. Same plehke predmetnosti, ki človeka niso zamikale in niso razveseljevale oči.

Verske snovi.*

Končnice z verskimi snovmi so zavzemale v čebelnjaku važno mesto. Med najstarejšimi nisem našel niti ene z drugo predmetnostjo. Iz tega sklepam, kakor sem že zgoraj omenil, da ljudski slikarji prvotno niso uporabljali snovnosti iz kmečkega in vsakdanjega življenja. Nekateri pobožni čebelarji sploh niso marali drugih končnic kakor „svetih“. (Tako je imel pri rajnem Petru Pavlinu v Ljubljani vsak panj svojega patrona. Godovniku je postavil na vsako stran žrela vazico s cvetjem, zvečer pa prigljal majkeno svetilko).

Ljudski slikarji so znali verske snovnosti kaj spretno in dekorativno obdelati. Nič čudnega, saj jim je bila na razpolago obilica predlog, ki so jih našli v cerkvenih slikah in v slikarskih umotvorih mojstrov baročne dobe sploh. Takrat

* Snovi sem razdelil v skupine in razvrstil na isti način, kakor je to storil dr. Stanko Vurnik v svojem članku „Slovenske panjske končnice“. Posebno razdelitvi v skupine bi se dalo ugovarjati. Včasih je samovoljna in silna trga, kar spada skupaj. Navzlic temu sem ostal pri Vurnikovi razdelitvi, da olajšam vsakomur, ki se bo predmeta v bodoče lotil, pregled in primerjanje. Končnice, ki jih je Narodni muzej pridobil po l. 1950, nisem upošteval, mislim pa, da ne bo med njimi kaj bolj pomembnega. Vendar bom pregledal tudi ta del zbirke in še nekatere zasebne ter pozneje objavil vse zanimivejše snovnosti.

Končnice št. 51—53

so se tudi pri nas polnili božji hrami z lepimi slikami izpod čopiča domačih in tujih umetnikov (Quaglia, Mencingerja, Ilovška, Werganta, Layerjev, Kremser Schmidta in dr.), tako da ljudski slikar nikdar ni bil v zadregi za snovnosti in predloge.

Stari testament je bil pri slikarjih posebno priljubljen in je skoraj ni zgodbe, ki bi ne bila našla mesta v čebelnjakovi galeriji. Naj navedem samo nekaj najbolj običajnih: Raj (NM). Adam in Eva (53, 270, 311), Izgon iz raja (283), Kajn in Abel (280), Noe teše ladjo (208, 273, 299), Noetova daritev (122, 147, 194 — velikanska mavrica je bila glavna privlačnost te končnice), Abrahamova žrtev (290, B), Judita (206), Izgubljeni sin (24, B — zelo priljubljen motiv v ciklu šestih prizorov na isti končnici), Mojzesova palica (319), Elija v ognjenem vozu (93, 254), Jona (105), Egiptovski Jožef (85, 226, 300, 351), Lotov beg (309), David in Goljat (NM), David s harfo (NM), Samson pobija Filistejce (B), Absalon (92, 348), Job na gnoju (108, 114, 117, 119, 152, 176, 354, 347), Jakobove sanje (304), Salomonova sodba (215). Spominjam se tudi končnic Samson podira tempelj, Prehod Izraelcev skozi Rdeče morje in Padanje mane v puščavi, ki jih pa ni

* Z razprtimi črkami označene so bile posebno priljubljene in pogoste. — Številke v oklepajih pomenijo številke inventarskega zapisnika društvenih končnic, črke NM, da je končnica v zbirki Narodnega muzeja, B pa v zbirki pisca.

v društveni zbirki, pač pa zadnji dve v zbirki NM.

Končnice z Jobom so bile nenavadno priljubljene. Job sedi na kupu gnoja pred kranjskim čebelnjakom. Prijatelj ga tolažijo in pomilujejo, godec (včasih tudi dva) v kranjski noši... mu v olajšanje bolečin svira na gosli, „trije hišni vogli“ mu pa osle kažejo in jezikajo vanj. Job je bil včasih in je ponekod še dandanes čebelarški patron, zato so ga čebelarji radi videli na končnicah (glej SC 1932, 87, kjer je lep članek o tem svetniku!).

Novi testament je v zbirkah končnic zastopan s sledečimi snovnostmi: Marijina zaroka (64), Marijino oznanenje (314, 343), Marijino obiskovanje (NM), Rojstvo Jezusovo — jaslice (80, 337, 342), Sv. Trije kralji (31, 60, 155, 195, 243, 350 — zelo pogosta končnica), Umr nedolžnih otročičev (340), Beg v Egipt (199, 200, 279, 356), Sv. Družina v Egiptu (153), Sv. Janez Krstnik, krščujoč Jezusa (115, B), Sv. Družina (76, 258, 267), Marija in sv. Ana (NM), Dvajnajstletni Jezus v templju (NM), Ozdravljenje mladeniča iz Naime (NM), Jezus izganja iz templja (352), Cvetna nedelja (252, NM), Kristus in Samaritanka (75, 138, 167), Vihar na morju (NM), Hudi duh Jezusa skuša (NM), Svatba v Kani (298, 136, B), Bogatin in siromak (325), Ribolov (325).

Kristusovo trpljenje: Zadnja večerja (74, 250, NM, B), Jezus na Oljski gori (NM), Križev pot (111 — vse postaje na eni končnici), Ecce homo (197), Simon iz Cirene (NM), Polaganje v grob (NM), Marija Magdalena in angel (NM), Vstajenje (203, 255, 274, 349, B — na končnici v moji zbirki sta dve sliki, Vstajenje in Marija Magdalena z ženami pri grobu).

Končnic s slikami Marije je bilo nič koliko in ga ni bilo čebelnjaka brez njih v vseh mogočih variantah: Mati božja z Višarrij (11, 18, 47, 98, 294, 315), Mati božja z Brezij (88, B — zadnja je posebno lepa, glej sl. št. 52), M. b. rožnega venca (256), Marija škapulirska (178), Marija brezmadežna (B), Pietta (65, 196), Marija v vlogi Madone (247), Marijino kronanje (2 — glej sl. št. 25.), Srce Marijino (B) in Marija v raznih inačicah (62, 77, 90, 91, 95, 104, 132, 141, 181, 241), Marijino vnebovzetje (251). Obilica končnic te vrste dokazuje, da so naši stari čebelarji Mater božjo posebno častili. Glej končnici sl. št. 5 in 6 (v SC 1974) s sliko Matere božje. Ena je iz l. 1758, druga iz l. 1794.

Dr. S. Vurnik omenja (str. 168), da je v zbirki Narodnega muzeja kronanje Marije po sv. Trojici posebno pogosto na končnicah naslikano, čudi pa se, da ni znana nobena Pietta. V naši zbirki je ravno narobe: Pietta je v dveh komadnih zastopana, kronanje Marije pa tudi samo v dveh.

Od drugih nabožnih snovnosti so v društveni zbirki: Poslednja sodba (191, 242), Pekel (367), deset božjih zapovedi (344), slika papeža (365), srce človeka grešnika in človeka spokornika (281), Jezusovo in Marijino srce (B), Sv. Trojica (51), sveta monograma Jezusa IHS (120, 188, 308) in Marije (17 — glej sl. št. 26 in sv. Duha v podobi goloba (125).

(Dalje sledi.)

Shranjevanje medu

Fr. L.

Zdi se mi, da na to zadevo tudi čebelarji sami premalo pazimo. Tako sem videl na primer pri znancu čebelarju, da je imel med v odprti posodi v shrambi za jedila tik kuhinje, češ da je bolj pri rokah.

Pri shranjevanju medu moramo paziti zlasti na dve stvari: na posodo za med in na prostor, kjer ga hranimo.

Kdor ima manjše količine medu, ga navadno hrani v steklenih posodah, ki pa morajo biti zgoraj enake širine kot spodaj. Če so zgoraj ožje, se mu lahko pripeti, da mu med steklenice ob kristaliziranju razžene. Kdor pa si le ne more pomagati z drugačno posodo, naj pri polnjenju takih steklenic dene v sredino medu palčico, ki jo odstrani šele, ko bo med že nekoliko strjen. Pri nastali luknji dobi sedaj med toliko prostora, da se lahko razteza v to smer. Vsaka posoda pa mora biti trdno zaprta ali zavezana s pergamentnim papirjem.

Običajno pločevinasto posodo vseh velikosti pa dobi vsak v Društveni čebelarni. Te so prav primerne za med, dobro zapirajo in so varne za prenašanje ter prestavljanje, kar o steklenicah ne moremo reči.

V prejšnjih časih so bile bolj v navadi lesene čebrice, škafcji in sodčki. Če so v dobrem stanju, so tudi te posode prav primerne. Le pomivati jih ne smemo, sicer ne bodo več držale medu. Očistiti jih damo čebelam in nato skrbno zberemo ter shranimo na popolnoma suhem kraju do prihodnje rabe. Vendar se lesene posode prav rade navzamejo kakega duha, kar je pri pločevinastih izključeno, če jih le temeljito pomijemo in zberemo po rabi in osušene hranimo na zračnem in suhem prostoru.

Tudi v posodah z neokrušenim loščem (glazuro) se med prav dobro hrani.

V starih časih so ga hranili v kamnitih vrčih, ki so bili znotraj dobro zglajeni. To so bile prav dobre posode, a dandanes ne pridejo več v poštev. Celo dobro žgane in znotraj temeljito zglajene lončene posode niso bile za polpreteklo dobo slabe. Tak lonec je moral lepo in polno zavzoniti, če smo ga postavili na prste leve roke in po njem trkali s sredincem desnice. V notranjosti ni smel imeti napak, to je pik ali raz. Taka okrušenja so kar pila med, ki je predrl tudi steno posode. Tudi take lonce med ob kristalizaciji rad razžene, posebno cvetlični, ki trdo kristalizira. Zato moramo tudi v taki posodi napraviti luknjo za med.

Danes seveda teh posod ne rabimo več. Pač pa imamo manjše množine medu lahko tudi v porcelanastih posodah. Pri vsem tem pa moramo paziti, da ni bila v dotični posodi že prej kaka druga tekočina ali jed, zlasti ne maščoba. Od te ostane vedno še nekaj sledu in med se navzame tega duha, kar mu skvari prijetni okus. Še posebno pa opozarjam, da mora biti lončena posoda dobro z žico vezana, sicer jo strd še preje razžene kakor steklo.

Glede prostora je treba vedeti, da mora biti popolnoma suh in zračen. Zato niso dobre shrambe, ki so poleg kuhinje ali sob, kjer kurimo. Med nateguje zelo rad vlago in te je vedno nekaj v ozračju kuhinje in v prostorih, ki so v zvezi s kuhinjo. Tudi v ostalih sobah, kjer kurimo, se nabira vlaga. Njej ne moremo

popolnoma zabraniti dostopa do medu, čeprav so posode zaprte s pergamentnim papirjem. Tak med začne vreti in se kolikor toliko pokvari.

Najbolje se ohrani v suhih in zračnih shrambah z enakomerno toploto in ki v njih nihče ne prebiva.

Rado se zgodi, da zavohajo mravlje shrambo za med. Zato postavimo posodo na večji papir, okrog nje pa nasujemo na debelo presejanega pepela. S kakimi mazili zoper mravlje ni varno šariti, ker se med hitro navzame duha dotičnega mazila.

Paziťi moramo tudi, da ne pridejo do medu miši, ki tudi te slaščice ne zametavajo.

Svež med v shrambi še nekaj časa dozoreva, ker izhlapeva iz njega odvišna voda. Zato ga sprva samo nalahno pokrijemo s papirjem, ali pa naredimo v papirju nekaj luknjic. Pozneje ga pa trdno zavežemo ali zapremo s pokrovom.

Ko se med strdi in ga moramo rabiti, je najbolj primerno, ako uporabljamo pri odjemanju lesene ali roženaste žlice, ne pa kovinskih.

Moj prašilček

Fr. L.

To leto, ko nisem mogel do svojih čebel, sem se v resnici prepričal, da čebelarstvo ni le gospodarska panoga ali celo šport, kot nekateri pravijo, čebelarji pa v zadnjih letih v svojih denarnicah prav občutijo, ampak da je naravno strast. Vedno sem hodil okrog tujih čebelnjakov, opazoval življenje pred panji in izpraševal čebelarje, kako se kaj žival sponaša. Zlasti ob nedeljah popoldne mi je prav manjkalo nekaj in hodil sem po travnikih, opazujoč svetje, na katerem sem našel čebele.

Prijatelj Julče, videč moje žalovanje za čebelami, mi je kar ponudil za Bog plačaj primeren opazovalni panj na 8 satnikov, ki je napravljen za prezimovanje na planem. Vem, da bi mi Julče dal tudi družino, prav tako skoro za plačilo na onem svetu, pa res ni imel kake pripravne za moje namene. Zato pa se me je usmilil drugi prijatelj z Barja, ki me je razveselil z dovolj močnim prašilčkom. Spravili smo ga srečno v mesto 14. julija in ga vsadili v pripravljeni opazovalni panj. Prostor smo izbrali kar na balkonu v prvem nadstropju našega stanovanja v predmestju. Čebele imajo neoviran izlet, čez vrtove v jugovzhodni smeri. Do sedaj še nisem doživel pritožb občutljivih dam, da bi jim čebele sedale na glavnate vehe, klobuke namreč, kot se je to zgodilo menda Berlepschu, ko je študiral v mestu in tudi ni mogel živeti brez čebel, pa je postavil panj kar na okno, da so čebele sedale damam na klobuke in jih pikale. Prevneti znanstvenik je imel zavoljo tega opraviti s policijo in moral panj odstraniti.

Prašilčku smo ob vselitvi v novi dom dali tudi novo ime — negovanček. Takrat je imel okrog 3/4 kg medu in za 2 dm² zalege. Zasedal je 5 satov in bil srednje živalen. Krotak pa je tako, da do sedaj celo naše strahopetnice v krilih niso še okusile žela, čeprav se smučejo stalno ob balkonu in je po njih glavah „trajno“ frfotanje las.

Negovanček je dobil takoj okrepčilo. Šestkrat sem mu dal v razdobju dveh in končno treh dni po pol kg sladkorja na pol litra vode, kar je vse pridno čez noč pospravil. Nastavil

je na dveh satih precej nove strnjene zalege. To je bila očitna posledica sladkorne pomoči, tako da je bil negovanček ob pričetku ajdove paše lepo okrepljen. Zasedal je že vseh osem satov.

V bližini sta dve veliki njivi črne ajde zaveteli že okrog 10. avgusta. Sodim, da so bili ti dnevi pred Velikim Šmarnom in še kak dan po njem najboljši. V panju se je zasvetil nov med na sedmem satu. Pozneje ni bilo več dosti donosa, kar sem ugotaljal sproti.

Nekoliko bere je bilo še na sončnicah, ki jim pa ne zaupam dosti. Čeprav je bilo sončnic v našem severnem delu mesta več njiv in še posamezne skupine tu pa tam, nisem opazil kakega vidnega donosa. Nasprotno sem celo ugotovil, da se na njih mnogo čebel pogubi, ker se jih oprime neka smolnata snov, cedeča se iz cvetja, da ne morejo leteti. To se godi zlasti ob vročih dneh.

Dne 27. septembra sem na kuhinjski tehtnici stehtal posamezne sate in dognal: Prva dva sata od leve proti desni sta bila prazna. Nadaljnih šest je tehtalo: 77, 135, 165, 130, 145 in 80 dkg, skupno tedaj 7 kg 32 dkg. Odštevši 6 satnikov s čebelami po 40 dkg, ostane čistega 8 dkg manj kot 5 kg. Dobil je tedaj ta negovanček v ajdi kake 4 kg. Očitno mu je špekulativno pitanje mesec dni pred ajdo tudi pomagalo.

Iz teže satov je razvidno, da si je uredila družina za prezimovanje prostor v sredini. Zanimivo je pri tem, da je bilo na 6. satu poleg nekaj celic zaprte dne 27. septembra še nekaj jajčec. Sodim, da je gorka jesen in pridno donašanje obnožine z nekimi rumenih rož ož železniški progi sililo čebele do nadaljnje gojitve zalege. Poleg tega cveto še sedaj v oktobru na dveh bližnjih njivah sončnice za živalsko krmo. Le žal, da je na njih polno čebel, ki pa se nikamor ne ganejo, ampak čepo na cvetih kot omamljene.

Če omenim še, da je bila na 7. satu obnožina, vidimo, da sta srednja dva sata t. j. 4. in 5. najbolj založena z medom in da bo tu nekaka os prezimovanja.

Negovanček gotovo že ve, da mu moram prva dva sata od leve napolniti jaz, da bo lepo uravnovešil svoje zimsko gospodarstvo. Ker je bil drugače pridn, se bo tudi to pravočasno zgodilo.

Naši oklopni odredi z oddelki letječega topništva prihajajo v zelenico SIWA.

Poročilo

o občnem zboru Slovenskega čebelarkega društva, ki je bil dne 27. septembra 1942 v Janševem domu v Ljubljani.

Predsednik g. A. Žnideršič je otvoril občni zbor, ki je bil pravilno sklican in prijavljen kr. policiji. Ugotovil je, da so navzočne 4 podružnice, ki jih zastopa 5 delegatov z 12 upravičenimi glasovi. Ker ni bilo ob napovedanem času navzočnih zadostno število delegatov, je bil občni zbor pol ure kasneje in je v smislu § 13. društvenih pravil sklepal pravomočno.

Pred nadaljevanjem dnevnega reda je g. predsednik pozdravil zastopnika Visokega Komisarjata, g. dr. Puša. Omenil je njegovo delo in skrb za čebelarstvo. Prosil ga je, naj tolmači Ekscelenci Visokemu Komisarju E. Grazioliju udane pozdrave zborovalcev in mu izreče toplo zahvalo za vso njegovo skrb in naklonjenost, ki jo ob vsaki priliki izkazuje našemu društvu in podpira njegova stremjenja. Dalje ga je prosil, naj pozdravi agrarnega inspektorja pri kmetijskem oddelku, g. dr. Rigonija in načelnika g. inž. Podgornika. Nadalje je pozdravil zastopnika Združenja kmetovalcev za Ljubljansko pokrajino, g. inž. Suhadolca. Prosil ga je, naj tolmači našo zahvalo ekspertu Visokega Komisarja g. dr. Gheriju in mu izreče našo iskreno zahvalo za njegovo zanimanje in pomoč, ki ju je pokazal do društva in čebelarstva sploh. Končno je pozdravil zastopnika kr. policije, zastopnike tiska, delegate in člane.

Za zapisnikarja je imenoval ravnatelja g. Dermelja, za overovatelja pa gg. Janka Babnika ml. in Keržina.

V imenu Združenja kmetovalcev je pozdravil zborovalce g. inž. Suhadolec. Izjavil je, da bo Združenje vedno rade volje podpiralo čebelarje.

Tajniško poročilo

je bilo priobčeno v 9. in 10. številki Slovenskega čebelarja, zato je čitanje odpadlo. Navzočni so ga odobrili brez ugovora.

Blagajniško poročilo

za upravni oddelek je podal knjigovodja g. Kobal. V podrobnosti se ni spuščal, ker je bil računski zaključek za leto 1940 priobčen v 3. številki Slovenskega SC. Promet pri sladkorju je znašal leta 1940 1,564.718'98 Din. Društvo ga je razdelilo čebelarjem 20 vagonov, ker je bila čebelarstva letina neugodna. V lanskim zgodnji pomladi smo z razdeljevanjem sladkorja nadaljevali. Do septembra smo ga razdelili še 7 vagonov. Glede na skrajno slabo lansko letino je finančna direkcija v Ljubljani izjemoma dovolila, da smo smeli dati na vsak panj še po 5 kg sladkorja. Iz nove kampanijske dobe 1941/42 smo dobili s posredovanjem Fašističnega združenja kmetovalcev, oddelka italijanskih čebelarjev, v Rimu 6 vagonov melitozija.

Premoženjsko stanje upravnega oddelka za leto 1941 smo priobčili v SC št. 9 in 10 iz leta 1942. V njem smo izkazali vse imetje z Janševim domom vred. Znašalo je dne 31. decembra 1941 L 270.686'38 Račun izgube in dobička kaže, da je bilo vseh izdatkov 64.246 L 48 c. Prometa pri sladkorju je bilo 566.024 L 60 c.

Predsednik je dal obe poročili na razpravo. Bili sta sprejeti soglasno.

O premoženjskem stanju Društvene čebelarne je poročal vodja g. Arko. Čebelarna je zaključila leto 1940 in 1941 z uspehom. Po bilanci z dne 31. decembra 1940 se je premoženjsko stanje zvišalo za 50.000 Din in je znašalo 370.000 Din, kar da 140.600 L. Leto 1941 smo zaključili s prebitkom 29.000 L. Zaradi tega je naraslo premoženje Društvene čebelarne na 170.000 L.

Težkoče so nastale pri nakupu čebelarških potrebščin. Promet se je zaradi padca članstva znižal. Vse važnejše zadeve je obravnaval gospodarski odbor pod predsedstvom g. Janka Babnika.

Predsednik je dal poročilo v razpravo. Bilo je sprejeto brez ugovora.

Poročilo pregledovalcev računov

je podal g. Šmajdek. Z g. Resmanom sta pregledala vse knjige, jih primerjala z računskimi prilogami in našla vse v najlepšem redu. Zato predlaga vodstvu razrešnico in pohvalo.

Ker se ni k poročilu nihče oglasil, je dal predsednik predlog o razrešnici na glasovanje. Bil je soglasno sprejet.

Volitev odbora.

Zaradi ustanovitve Ljubljanske pokrajine je odpadlo 13 odbornikov. Poleg teh so odpadli še oni, ki so bili izvoljeni leta 1938, in 1939. § 8 spremenjenih pravil določa, da obstoji odbor iz 12 odbornikov. Ožji odbor je predlagal, da bi bilo 7 odbornikov v Ljubljani, vsak politični okraj pa naj zastopa po 1 odbornik, kar bi dalo 5 odbornikov. Predlog je bil sprejet. Izvoljeni so bili nastopni gospodje: Žnideršič Anton, industrijec v Ljubljani, Babnik Janko, podravnatelj tob. tovarne v Ljubljani, Petelin Albin, referent prosv. oddelka v Ljubljani, Burger Ivan, posestnik v Vnanjih goricah, De Gleria Anton, trgovec v Logatcu, Peterlin Alojzij, šolski nadzornik v Kočevju in Martelanc Vladimir, učitelj v Črnomlju.

Namestnika: Aleš Franc, ravnatelj tob. tovarne v Ljubljani in Rome Franc, profesor v Ljubljani.

Pregledovalca računov: Resman Franc, ravnatelj v Ljubljani in Šmajdek Ivan, šol. upravitelj v pok. v Ljubljani.

Proračun za leto 1941 in 1942.

O proračunu za leto 1941 in 1942 je poročal g. Kobal. Proračun za leto 1941 je znašal 144.000 dinarjev. Sprejel ga je ožji odbor na svoji seji dne 22. novembra 1940. Predlogu so priredili pismeno skoro vsi člani širšega odbora. Članarino so določili na 40 Din. Ker so odpadle razne proračunske debate, smo zaključili leto 1941 z majhnim prebitkom.

Proračun za leto 1942 je sprejel ožji odbor na svoji seji dne 7. novembra 1941, potrdil pa širši odbor na seji dne 28. decembra 1941. Izdatki so bili proračunjeni na 58.900 L, dohodki na prav toliko. Članarina za leto 1942 je bila določena na 30 L.

Predsednik je dal oba proračuna v razpravo. Bila sta odobrena brez ugovora.

Sprememba pravil.

V smislu naredbe Visokega Komisarjata številka 151 z dne 15. novembra 1941-XX je društvo podvrženo nadzorstvu in kontroli Združenja kmetovalcev za Ljubljansko pokrajino. Zato smo morali:

a) predložiti Združenju kmetovalcev bilanco po stanju z 30. junija 1942;

b) določiti prispevek na osnovi svojega premoženjskega stanja;

c) prilagoditi svoja pravila ustrezno novemu položaju s tem, da vnesemo vanj nov člen, s katerim označimo Združenje kmetovalcev kot svoj nadzorni organ.

Občnemu zboru smo predlagali nastopne spremembe:

§ 1.

Društvo se imenuje „Slovensko čebelarstvo društvo“. Sedež mu je v Ljubljani. Namen društva je, da pospešuje čebelarstvo v Ljubljanski pokrajini. Društveni pečat ima okroglo obliko s čebelico v sredi in z napisom: Società di Apicoltura slovena a Lubiana — Slovensko čebelarstvo društvo v Ljubljani.

V smislu člena 2. naredbe Visokega Komisariata št. 151 z dne 15. novembra 1941-XX je društvo potrjeno nadzorstvu in kontroli Združenja kmetovalcev za Ljubljansko pokrajino, kateremu mora predlagati svoja letna poročila tako finančna kot moralna. Združenje kmetovalcev za Ljubljansko pokrajino ima pravico vpogleda v sejne zapisnike društvenih organov in zahtevati po svojem predsedniku spremembo sklepov samih organov. Če društvo ne bi hotelo pristati na zahtevane spremembe, bo odločil predsednik Zveze delodajalcev. Sejam društvenih organov sme prisostvovati, brez pravice glasovanja, zastopnik Združenja kmetovalcev za Ljubljansko pokrajino.

§ 2.

Točka e) ustanavlja na področju Ljubljanske pokrajine podružnice in po potrebi njih zveze;

točka k) čuva dom Antona Janše, v katerem naj imajo vsa društvena podjetja svojo streho.

§ 4.

V drugem odstavku se zamenja Dravski banovini z Ljubljanski pokrajini.

§ 8.

Tekoče društvene posle vodi odbor, ki ga izvoli občni zbor. Odbor obstoji praviloma iz 12 odbornikov. Občni zbor to število lahko zviša ali zniža. Širši odbor voli iz svoje srede predsednika, podpredsednika, tajnika in blagajnika ter druge potrebne funkcionarje. Sedem odbornikov, med temi predsednik, podpredsednik, tajnik in blagajnik, mora bivati v Ljubljani ali v njeni neposredni okolici in tvori ožji odbor, ki sklepa pravno veljavno. Vsak politični okraj voli po enega zastopnika.

4. odstavek: ... Upoštevati pa je pri zrebanju ožji odbor in odbornike območja Ljubljanske pokrajine.

§ 15.

Občni zbor voli poleg odbora dva namestnika odbornikov in dva pregledovalca računov.

§ 16.

Nov odstavek: Občni zbor sklepa tudi glede letnega prispevka Združenju kmetovalcev za Ljubljansko pokrajino.

§ 17.

V prvem stavku odstavka 1 postavi namesto Dravske banovine besedi Ljubljanske pokrajine.

§ 36.

V zadnjem odstavku tega člena se nadomešča besedi Dravski banovini z besedami Ljubljanski pokrajini.

Predsednik je dal spremembo pravil na razpravo. Sklepi:

a) Občni zbor sprejme predlagane spremembe pravil brez ugovora.

b) Odobril je prispevek Združenju kmetovalcev za leto 1942 v znesku 428 L 26 c to je 38 c od člana.

Samostojnih predlogov

za občni zbor ni prejelo društvo nobenih.

Slučajnosti.

Pri slučajnostih smo govorili o požitviti čebelarstva na Kočevskem in o napravi kranjčev po enotni meri, ki jih bomo s podporo Visokega Komisariata razdelili čebelarским podružnicam brezplačno, da jih bodo imele kot vzorec.

G. Rekar je želel, naj se tiska Slovenski čebelar brez ovoja, ker je bilo tiskano na njem večkrat važno besedilo, ki je spadalo v tekst.

Po pojasnilu, ki ga je dal ožji odbor glede preostanka sladkorja iz kampanijske dobe 1941 in 1942, se je vnela živahna debata. Govorilo je več govornikov. Naposled je sprejel občni zbor predlog g. Miheliča, ki se je glasil:

Društvo naj razdeli preostanek sladkorja iz kampanijske dobe 1941/42 čebelarским podružnicam po številu prijavljenih čebeljih družin v letu 1941, one pa naj ga dajo potrebnim članom po svoji uvidevnosti.

Ker je bil s tem dnevni red izčrpan, se je predsednik zahvalil vsem navzočnim za udeležbo in sodelovanje. Pozval jih je, naj ostanejo še nadalje zvesti člani društvu, nakar je zaključil zborovanje.

● Opazovalne postaje

Julij. Vreme v pokrajini ni bilo povsod enako. Ponekod so si že želeli dežja, ponekod pa je bilo dežja že kar od več, posebno tam, kjer so bili v zadnji tretjini meseca hudi nalivi. Paša na kostonju se v splošnem ni dobro obnesla. Kjer je kostonj zgodaj začel cvetati, ga je opral dež, pa je bilo paše naglo konec. Le v posameznih legah so čebele to pašo nekoliko bolje izkoristile. Tudi na črni detelji, ki je začela cvetati sredi meseca ni bilo kaj več bere. Proti koncu meseca se je začela paša na otavi. Donosa ni bilo kaj več. Hoja je letos ne navadno dobro in vztrajno medila. Posebno izdatna je bila v prvi in zadnji tretjini, ko medenja ni motilo deževje. V drugi tretjini so bili močni nalivi in je kazalo, da bo hojeve paše konec, toda pokazalo se je, da tudi močan dež ne more ustaviti medenja, kadar hoja prav zares „prime“. Čebele so bile srednje močne, kar je bila posledica slabe paše v juniju. Skraj nihče se ne more pohvaliti, da bi bile v resnici močne. Na roje niso silile. Matice so se dobro prašile.

* Razpredelnice zaradi izostalnih poročil večine opazovalnic ne moremo objaviti.

Av gust. Lepo in suho vreme je trajalo dalje in nastopila je huda suša, ki je ajdo v rasti zelo ovirala, tako da je bila ponekod komaj dobro ped visoka. Posebno huda suša je bila v okolici Grosupljega do Stične in od Mirne peči dalje do Novega mesta, v Belikrajini in na Krškem polju. V širši okolici Novega mesta ni bilo dežja od 29. junija naprej. Edino na Ljubljanskem barju in v pasu med Stično in Mirnopečjo ga je bilo nekoliko. Padavinam primerna je bila paša. Na Barju je otava izredno dobro medila, menda že dvajset let ne tako izdatno. Drugod je bil donos z otave zelo pičel. Ajda je zaradi suše popolnoma odpovedala. V nekaterih predelih niso čebele na njej dobile niti kaplje. Vsa nesreča tiči v tem, da je bila ajda prepozno sejana in je zacvetela 10 dni prepozno. Suša jo je tako izdelavala, da je bila že v zgodnjih jutranjih urah vela. Dala ni niti medu, niti zrnja; kar pokosili so jo. Tudi z medenjem hoje je bilo v tem mesecu konec. Že v prvi tretjini je ta medeni vir usahnil. Čebele sedaj niso nič kaj močne, posebno tam, kjer je ajda odpovedala. Za marsikoga je letošnja čebelarska letina zopet skrajno slaba in treba bo dodati zimsko zalogo, če bomo dobili kaj sladkorja. Vse že sedaj kaže, da bomo letošnjo zimo izgubili mnogo panjev. Prihajajo vesti, da že sedaj od lakote padajo. Le v pasu med Stično in Trebnjem je bila ta paša toliko izdatna, da so panji prinesli povprečno po 5 kg.

● Kotiček za radovedneže

1. Koliko je sedaj vredna dobra letošnja matica (prašilček)? O. Č. v L.

Mislím, da 100 lir ni preveč, če uvažujete, da ste morali družinico več mesecev krmiti. Res pa je tudi, da daje marsikdo, ki jeseni podira panje, matice po zelo nizki ceni. Včasih si jih po 10 din dobil, kolikor si jih hotel. Letos jih ni, zato je tudi njihova cena neprimerno višja.

2. Letos sem pridelal nekoliko cvetličnega medu. Dasi je ves enak in bil isti dan točen, sem presenečen ugotovil, da se mi je v eni posodi že popolnoma strdil, v drugi pa je še vedno tekoč. Kaj utegne biti temu vzrok? Isti vpraševalec.

Točnega odgovora na to vprašanje vam nihče ne more dati. Kar se je vam pripetilo, se je tudi meni že večkrat zgodilo, posebno kadar sem imel v posodah ajdovca. Odpiral sem vedno eno in isto posodo, da bi videl, če je med že začel kristalizirati, da ga potem lahko prelijem v lesene keblje za kupčijo. Večkrat se je pripetilo, da je bil med v nekaterih posodah ravno pravšen za nalivanje — v začetnem stanju kandiranja — v nekaterih še vedno tekoč, v posameznih pa že strjen. Ugibal sem vse močote, prebrskal vsa strokovno književnost, pa nisem dobil nobenega pojasnila. Razlika v toploti ne more biti vzrok, saj so stale posode v istem prostoru, različna fizikalna kakovost (bolj ali manj redek) tudi ne, ker je bil ves med ene „žetve“ in nalit isti dan v posode, ki so bile vse enake velikosti. Zaradi tega ne morem drugega reči, kakor da delujejo pri kristalizaciji kake neznane sile, fizikalni procesi, ki

jim znanost ne more blizu in ne more doumeti njih skrivnostnega delovanja.

3. Letos sem postavil čebele v ajdovo pašo in sem jih pripeljal ravno tako težke nazaj, kakor so bile na dan prevoza v pašo. Mislil sem, da čebele niso na ajdi prav nič dobile. Ko sem po zazimljenju nekaj medenih satov iztočil, sem ugotovil, da ima med izraziti okus po ajdi. Torej so čebele le morale kaj na ajdi dobiti. Kaj pravite k temu? F. L. v Š.

Prav gotovo so se v ajdi nekoliko posladkale, čeprav pravi tehtnica, da ne. Prezrli ste, da ste peljali v pašo dobro zaležene panje, na koncu paše pa je bilo v panjih neprimerno manj zalege. Ker so panji takrat tehtali ravno toliko kakor ob začetku paše, so čebele nabrale na ajdi približno toliko, kolikor je tehtala pred ajdo zalega. Saj vam že okus medu pove, da drugače biti ne more.

4. V travi pred čebelnjakom mi spomladi otrpne mnogo čebel, med travo pa je tudi sicer mnogo mrtvic, posebno kadar panji trote odganjajo. Rad bi videl, da bi bil prostor pred čebelnjakom snažen, pa ne vem, s čim bi ga posul, da bi bilo za vse prav. J. Š. n. B.

Pravilno je, da so tla pred čebelnjakom vsaj za 1½ m na široko brez trave in takna, da jih lahko pometemo. Najboljše je, da travnato rušo spodrežete in odstranite (na kompost!), zemljo dobro zbijete, nanjo pa denete 10 cm na debelo cestnega blata, ki ga zravnajte in dobro stepajte, tako da bodo tla povsod enakomerno zravnana, blato pa razmazano kakor beton. Blato ne sme biti niti presušeno, niti preredito. Prav dobro je če ga lepo zvalate, če je presušeno pa poprej napršite z vodo.

Taka tla so zelo stanovitna in trda ter jih boste z lahkoto čistili. Manj primeren je droben pesek ali žaganje. Tudi izrabljeno čreslo je izvrstno, ker je mehko in toplo. Tla z deskami obložiti vam ne svetujem, ker se les na mokrih tleh močno buši in naglo strohni. Najslabši je tlak iz betona. Res je, da je za „večno“ narejen, toda premrzel je za čebele.

5. Letos se je na Ljubljanskem barju prav lepo pokazalo, kako medovita je sončnica. Čebele so imele na njej dobro in dolgotrajno bero. Opazili pa smo, da so panji v tej paši izgubili precej živali. Prosim, pojasnite nam, zakaj. L. Č. v L.

Cvet sončnice je hrapav in vrh tega prevlečen z neko lepljivo snovjo. Zavaljo tega se čebele na cvetju močno ogolijo (izgube dlačice) in zaradi tega naglo ostarajo ter pomrjejo. Pade jih več kakor se jih izleže in panji zato oslabe. Navzlic temu imejmo sončnico v časti, prav kakor imamo hojo, čeprav vemo, da bomo imeli poleg polnih posod medu zelo oslABLJENE panje, marsikdo pa spomladi še mrličje v čebelnjaku.

6. Mravlje v čebelnjaku mi delajo precej nadleže. Kako bi se jih na najpriprostejši način iznebil? P. P. v Š.

Predvsem morate dognati, kje imajo gnezdo. Tega morate v prvi vrsti uničiti (če gre, politi s kropom ali posuti s tobaknim prahom, ki je zelo poceni). Prav učinkovito sredstvo zoper mravlje je apneni dušik. Natrosite ga okoli čebelnjaka tako, da ga bo obdajal strnjen 5–10 cm širok pas tega znanega umetnega gnojila. Po vsakem dežju ga morate znova natrositi, ker se na vlagi strdi.

† Jevnikar A., upokojeni jetniški paznik, član ljubljanske čebelarke družnice je pretečeni mesec umrl. Na stara leta, po upokoje-nju, si je omislil čebele, do katerih je imel mnogo veselja. N. v m. p.!

† Josip Košir. Septembra meseca t. l. je umrl v Mojstrani najstarejši čebelar na Gorenjskem in Koroškem in morda sploh v bivši Dravski banovini — 91 letni Josip Košir, po domače Lipnikov oče.

V čebelarstvu stroki je bil že v mladosti tako spreten in razumen, da ga je pokojni trgovec z živimi čebelami Mihael Ambrožič v Mojstrani pridobil za svoje podjetje. Tu se je Košir kmalu tako uveljavil, da mu je Ambrožič svoje obsežno čebelarstvo popolnoma zaupal. Tega se mu ni bilo treba nikoli kesati, saj ne bi mogel dobiti boljšega, marljivejšega in spretnejšega čebelarja. Pokojni se je z leti v svoje posle tako uživel in pridobil toliko izkušenj, da je postal za podjetje v resnici nenadomestljiv. Rajni Ambrožič, čudak po naravi, se je za trgovino vedno manj zanimal in prepuščal vodstvo svoji ženi, ki ji je Košir zvesto stal ob strani. Da ni bilo teh dveh, bi Ambrožičevo gospodarstvo ne moglo prebroditi težkih kriz, ki so jih prinesle razmere. Lipnikov oče je bil zelo delaven človek. V glavni sezoni je stal pri mizi v čebelnjaku od zore do mraka in pripravljal živo blago za izvoz, nadziral pomagaače, ogrebal številne roje, vzrejal matice na debelo, pozimi pa izdeloval panje, satnice in druge čebelarke potrebščine. Sčasoma je prevzel tudi vso skrb za nakup panjev za izvoz. Kot nakupovalec tega blaga je obhodil vso Gorenjsko, Koroško in Dolenjsko in nakupil Bog ve koliko tisoč panjev. Pri tem pa ni varoval samo interesov domače hiše. Poštenjak od nog do glave je vedno delal tako, da se nihče izmed čebelarjev ni mogel pritoževati zaradi sklenjene kupčije. Zaradi tega so ga povsod spoštovali in radi z njim kupčevali.

Pri Ambrožičevih je ostal vse življenje, več kakor 50 let. V tej dolgi dobi se je z življenjem čebele in z našim čebelarstvom tako temeljito seznanil in doživel toliko zanimivega, da bi njegovi čebelarški spomini lahko obsegali debelo knjigo. In kako pestra bi bila ta knjiga ter pomembna za našo čebelarstvo zgodovino! Samo trikrat sem se z Lipnikovim očetom dalj časa razgovarjal, pa moram reči, da sem od njega zvedel marsikako stvar, o kateri se mi poprej niti sanjalo ni. Zaradi tega sem večkrat spodbujal domače čebelarje, ki znajo s peresom ravnati, naj vendar otmejo njegove prezanimive čebelarke spomine pozabi, toda ostalo je samo pri besedah. Ves ta dragoceni zaklad je vzel Lipnikov oče sabo v grob in je za nas za vselej izgubljen. Škoda, tisočkrat škoda!

Blag mu spomin!

O čebelarstvu na Gorenjskem je poročal gorenjski tednik: „Državna strokovna skupina čebelarjev je z veljavnostjo od 15. septembra t. l. razdelila dosedanjo čebelarstvo skupino Südmark v deželni strokovni skupini čebelarjev za Koroško in Štajersko. Za predsednika koroške skupine je bil postavljen strokovni učitelj Fritz Matitschitsch v Celovcu. S tem se je izvršil v koroškem čebelarstvu preokret, ker je bilo strokovno vodstvo te panoge prenešeno

spet na Koroško. Čebelarstvo se je na Koroškem že zgodaj razvilo do znatne višine. Poseben pomen pa je pridobilo s priključkom Gorenjskega, ker je to ozemlje že od nekdanj spadalo k najvažnejšim pokrajinam čebelarstva in je imelo evropski sloves zaradi svojega izvoza matic.“

Ta je pa dobra! V knjigi „Kmetijska kemija“, ki je izšla l. 1950. v založbi Ljudske knjigarne, je na str. 50 sledeči odstavek: „Vosek je zmes raznih estrov in prostih kislin ter višjih alkoholov. Čebele proizvajajo vosek iz cukra. Da imajo čebelarji večji donos medu, dajejo v panje umetno satje, pripravljeno iz vosku podobnega cerasina ali zemelj-skega voska, ki je takega izvora kakor petrolej.“

Nerazumljivo je, kje je pisec pobral trditev, da so satnice napravljene iz cerasine, ko je dandanes slehernemu preprostemu čebelarju znano, da morajo biti iz čistega voska, sicer se jih čebele ne lotijo. Zadostuje, da mu je primešanih samo 10% cerasina ali parafina, pa čebele satnic ne primejo.

„Kmetijska kemija“ je namenjena predvsem učencem ter absolutom kmetijskih, vinarskih, mlekarških ter drugih sorodnih šol — kakor pisec sam v predgovoru poudarja — zato je tem bolj žalostno, da je trditev o satnicah iz cerasina našla mesto v knjigi. Marsikateri učenc je sedaj trdno prepričan o resničnosti besed, ki jih je bral v knjigi. Take netočnosti v knjigah lahko ustvarijo mnenje, da čebelarji v resnici sleparijo čebele s satnicami iz cerasina.

Čebelarke letine in dnevno časopisje. Po končani letošnji ajdovi paši in tudi že preje večkrat sem bral v naših dnevnikih simpatično pisana poročila o izdatnosti letošnje ajdove paše in o obilici medu, ki so ga čebelarji pridelali. Po eni strani me je veselilo, da se tudi dnevno časopisje zanima za naše čebelice in čebelarje, po drugi strani pa s temi poročili nisem bil zadovoljen, ker so pri ljudeh ustvarila trdno prepričanje, da se je letos med povsod cedil v potokih in da čebelarji sedaj ne vedo kam z njim. Prijatelji in znanci so me na cesti ustavljali in prihajali na dom, da bi dobili kaj medu. Vsakemu sem moral razkladati, da ga nimam in zakaj ga nimam. Ni jim šlo v glavo, da je bila paša samo ponekod v resnici dobra in da nekateri čebelarji niso pridelali niti kaplje medu.

Mojim pojasnilom skoraj nihče ni verjel, vsaj tako domnevam. Marsikdo si je mislil, da medu nočem prodati, ali pa se bojim, da bi ga moral dati pod ceno. Nekdo mi je celo rekel: „Čemu toliko besedi! Kar reci, da ga ne daš. Saj ga ne maram zastoj.“ Po teh besedah mi je pokazal hrbet... Večina kupcev se je sklicevala na dnevno časopisje in njihova poročila o izredno dobri letini. In če resni časopisi o kaki stvari na dolgo in široko poročajo, že mora biti res. Potem ne zaleže nobeno pojasnilo. Časopisne race so zelo trdožive in pridejo daleč naokoli. Laiku ne gre v glavo, kako je mogoče, da imajo nekateri čebelarji polne medene posode, drugi pa stikujejo za sladkorjem.

Časopisom njihovega pisanja ne moremo zameriti, saj ne prinašajo svojih poročil kar sami od sebe in brez informacij. Te pa dobivajo od čebelarjev, od tistih čebelarjev, ki nimajo nobenega pregleda o čebelarstvu letini v splošnem

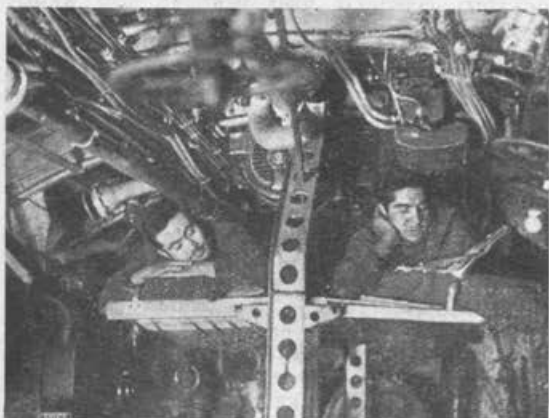
in sodijo zgolj po svojih čebelah ali po letini v svoji neposredni okolici. Prav radi verjamejo, da se tisti, ki so imeli čebele v hojevi paši, letošnje letine zelo veseli, saj je hoja medila nenavadno izdatno. Toda to ni bilo povsod! Marsikje ni čebelar pridelal niti kaplje medu in ima sedaj prazne panje, ki jih bo moral močno krmiti, da bodo imeli pozimi kaj jesti. Ajda je skoraj povsod odpovedala, ponekod popolnoma. Ampak po dnevnem časopisju je bila letos izredna letina, pa konec besedi...

Takega načina poročanja ne moremo odobravati tudi še iz nekega drugega razloga. Zaradi slabe letine v posameznih predelih Ljubljanske pokrajine je SCD prosilo za nakazilo denaturiranega sladkorja za zasilno pitanje čebel. Če bi se oblasti ozirale izključno na poročila naših dnevnikov, bi ne dobili sladkorja niti grama. Čemu le, ko pa je po poročilih dnevnikov letošnja letina tako odlična?

Naše čebelarje prosimo, naj bodo z izjemami o letinah bolj previdni. Z napačnimi podatki lahko napravijo dosti zmede in pomagajo z njimi ustvariti mnenje, ki nasprotuje interesom našega celokupnega čebelarstva.

Racionaliziranje čebelarških potrebščin v Nemčiji. Nikjer na svetu ni toliko najrazličnejših sestavov panjev in mer satnikov ter čebelarškega pribora kakor v Nemčiji. Samo v zadnjih dveh desetletjih je bilo „izumljenih“ več kakor tucat novih vrst panjev, seveda samih najboljših, najmodernejših, ki imajo vse mogoče prednosti, kakršnih drugi sestavi panjev nimajo. In vsak izumitelj je bil porok, da je mogoče samo z njegovim panjem doseči velike uspehe. Izumiteljska strast ni poznala mej in se je razpasla do neverjenosti, tako da je začela predsedati celo najpotrepljivejšim vodilnim čebelarjem, ki so končno uvideli, da toliko število vrst panjev in različnih mer satnikov ni v interesu nemškega čebelarstva in tudi ne ustreza sodobnemu stremljenju po poenostavljenju obratov v kmetijstvu ter industriji, ki je s to panogo v zvezi.

Vodilni čebelarški krogi so že večkrat poizkušali omejiti čebelarjenje na določeno število sestavov panjev, toda vsi poizkusi so se izjalovili spričo trme številnih nasprotnikov poenostavljenja čebelarškega obratovanja. Sedaj bo tega konec. Vodja strokovne podskupine za

Na neki naši podmornici na vojnem pohodu v Atlantskem oceanu. Nekoliko oddiha v spalnih kotih po opravljenem delu.

leseno robo je dne 26. junija t. l. razglasil (v sporazumu z državno skupino za čebelarstvo), da se morajo fabrikanti in trgovci s čebelarškimi potrebščinami odslej ravnati po sledečih navodilih:

§ 1.

Dovoljeno je izdelovati samo panje s satniki sledeče mere:* zunanja širina 370 mm, zunanja višina 225 mm, širina letvic 25 mm (za satnike v medišču 35 mm).

Izdelovanje panjev z drugačno mero satnikov je prepovedano.

§ 2.

Nadalje je prepovedano: a) izdelovanje opazovalnih panjev, panjev za vzrejo matic in prezimovanje prašilčkov, izvzemši panje za narejence, enosatne plemenilnike, hranilčke za plemenilnike in transportne zaboje za plemenilnike;

b) izdelovanje lovilnikov za roje, izvzemši sita za čebele;

c) izdelovanje kakršnihkoli predmetov iz lesa za pridobivanje medu v satju;

d) tovarniško izdelovanje čebelnjakov in premičnih čebelnjakov za vnanja pasišča.

§ 3.

To navodilo ne zadeva izdelovanje nadomestnih delov za panje v obratu z drugačno mero satnikov, kakor je navedena v § 1.

§ 4.

Satnike (okvire) je dovoljeno izdelovati le tedaj, če so natančno prirezani in zbiti.

§ 6.

Ta odlok velja od 10. julija 1942 dalje.

Ta odredba bo imela za nemško čebelarstvo nedogledne posledice. Bodočnost bo pokazala, ali je v zelo razsežni nemški državi z zelo različnimi pašami in podnebnimi razmerami mogoče čebelariti z eno samo mero satnikov, kakor n. pr. pri nas, kjer je racionelna mera satnikov (25 × 40 cm) splošno uvedena.

Kako so nemški čebelarji sprejeli naredbo? Urednik časopisa „Praktischer Wegweiser f. Bienenzüchter“ piše (v št. 9/1942), da je naredba učinkovala, kakor bomba. Nekateri čebelarji so zanjo že po ovinkih zvedeli in vsaj miso bili presenečeni. Med čebelarji je po objavi naredbe nastal vihar, ki se še ni polegel. Urednik pravi, da to nič ne bo izpremenilo: naredba je že stopila v veljavo in nima pomena razpravljati, kaj bi bilo bolje. Neznosno bi pa bilo, če bi se hotelo čebelarje prisiliti, da bi morali čebelariti samo v dveh sistemih panjev (v enotnem panju s podolžnimi sati, ki se opravlja od zad ali v enotnem panju za opravljanje od zgoraj). S tem bi bilo veselje do dela prizadeto v toliki meri, da bi čebelarstvo nastale škode ne preneslo. Zato upa, da bo nemška državna skupina za čebelarstvo to nevarnost pravilno ocenila in se za čebelarje zavzela.

Kako privabiti čebele na določeno pašo? Ravnatelj zoološkega zavoda na monakovskem vseučilišču, prof. dr. Frisch, je pred leti napravil izredno zanimiva raziskavanja o vohu in okusu čebel. Posrečilo se mu je čebele tako zdresirati, da so prihajale srebat vedno eno in isto sladko tekočino z določenim vonjem, ki jo jim je nastavil zunaj na planem.

* Gre za tako zvano nemško normalno mero.

Sedaj poizkušajo to praktično izkoristiti. Hočejo, da bi čebele letele tja na pašo, kamor bi čebelar hotel. Panjem pokladajo raztopino sladkorja, ki ima duh po določenem cvetju. To dosežejo s tem, da cvetje najprej v vodi namakajo, potem pa tekočino močno oslade, ali pa pokrijejo sladkorno raztopino n. pr. z lipovim cvetjem tako na debelo, da se morajo čebele skozi cvetje preriti do nje. Pri tem se navadijo na dotični vonj in potem hajdi na lipovo pašo...

Saj je lepo in zanimivo, da napravljajo take poizkuse, dvomimo pa, da bi se obnesli, oziroma da bi s takimi vabami dosegli kak večji donos medu. Naše čebelice še prerade izrabijo sleherno pašo, samo, da je je kaj. Pa počakajmo, kaj nam bo prinesla bodočnost. Doživeli smo že marsikaj presenetljivega in ni izključeno, da bomo s pomočjo „najnovejših“ načinov čebelarjenja imeli — še bolj prazne panje.

O zorenju medu oziroma o času kdaj je med v panju goden za točenje, se je že mnogo ugrabilo in pisalo. Obveljalo je staro pravilo, da ga smemo točiti le tedaj, kadar ga je vsaj polovico pokritega, 14 dni po končani paši pa vsega ne glede na to, ali je pokrit ali ne. Praktični čebelarji smo vedeli, da za godnost medu skrbe čebele same s prenašanjem iz celice v celico. Nismo pa točno vedeli, kaj se godi, da postane med v resnici goden, t. j. tak, da se ni več bati pokvare, če ga iztočimo.

Dr. R. F. Kardos se je lotil tega vprašanja in dognal, da so edino čebele tisti činitelji, ki povzročajo godnost medu. Vzel je na pol zadelan sat in ga imel 14 dni v omarici z določeno toplino. Nato je med preiskal in ugotovil, da zorenje medtem ni napredovalo. Vrnil je sat čebelam in poskrbel, da so med prenesle, kar je imelo za posledico, da je postal goden. Zorenje povzročijo tedaj čebele s pomočjo snovi, ki jih izločajo iz svojega telesa. Težko verjetno je, da bi bile take snovi že v medecini, ki jo čebele nabirajo po cvetju.

Vlaga v panju čebelam več škoduje kakor bi človek mislil. S poizkusi so dognali, da živi čebela v panju s 50% relativne zračne vlage 35 dni, pri 75% 31 dni, pri 100% pa samo 8 dni. Iz tega sledi, da moramo storiti vse, kar se dá, za suho prezimovanje čebel, sicer bomo imeli spomladi v panjih na kupe mrtvic in same slabe plemenjake.

Podlesek (*colchicum autumnale*) mora biti na vsak način škodljiv za čebele. Jeseni ga je ponekod po naših travnikih prav mnogo in čebele ga marljivo obletavajo. Ne vem, ali dobe na njem kaj medu, pač pa jim nudi mnogo obnožine, kakor spomladanski žafran, ki mu je na vso moč podoben.

Že več let opazujem, da so mrtve čebele v cvetnih čašah te rastline prav pogoste. Ker cveče podlesek pozno v jeseni, ko so že padle prve slane, ki pa temu cvetju ne morejo do živega, sem domneval, da čebele v poznih popoldanskih urah zaradi hladu na cvetju otpnejo in umrjejo. Letos, ko smo imeli nenavadno lepo in sončno jesen, sem se pa prepričal, da hladen zrak ne more biti vzrok smrti čebel, marveč rastlina sama. Znano je, da vsebuje podlesek neki strup, ki ga uporabljajo v zdravilstvu. Ta strup utegne biti tudi v medecini ali pa v obnožini. Pregledal sem letos po travnikih v neposredni bližini ljubljanskega mesta točno 500 cvetov in našel v njih 37 mrtvih čebel, večino-

ma že z obnožino na nožicah. Zaradi tega sem trdno prepričan, da je s to rastlino tako kakor sem gori omenil. Točno bi se pa dalo to dognati le s preiskavo v kakem znanstvenem zavodu. Samo kje?

Resnično čebelarstvo tovarištvo se pokaže šele v sili. Letos je zopet tako nanoslo, da sem moral čebele krmiti, če sem hotel, da jih ohranim za pleme. Vsakemu panju sem moral dodati povprečno 6 kg sladkorja. Čez leto sem se pošteno pehal, da bi pridelal kak kilogram medu, pa sem med tistimi nesrečneži, ki imajo „smolo“! Po končani ajdovi paši sem dobil sporočilo, naj pripravim sladkor. Nekaj sem ga še imel v zalogi, toda plovico premalo. Kje vzeti, kar manjka? Od društva ga bom dobil po 17 dkg na panj... To ni nič, vse skupaj komaj za eno družino. Ko sem izgubil že vse nade in sklenil število panjev reducirati, so mi priskočili na pomoč moji čebelarski prijatelji. Eden mi je posodil papriciranega, drugi česnovca, tretji „mešanega“, pa sem bil iz največjih skrbi.

Posojeno blago bom pošteno vrnil, na dolgu pa bo za enkrat ostal viden dokaz hvalečnosti, ki sem ga dolžan svojim čebelarskim prijateljem za lepo gesto v sili. Upam, da s to tudi drugim potrebnim čebelarjem prijatelji priskočili na pomoč. Danes meni, jutri tebi!

Zakaj toliko noseatoze v Nemčiji? V Rheimische Bztg (1942, 3/4) piše nekdo, da se je nosematoza po nemških čebelnjakih zato tako strahovito razpasla, ker so čebele spomladi špekulativno pitali. Zaradi tega poziva časopis čitatelje, naj se temu pitanju če le mogoče izognejo.

S svoje strani pripominjam, da sodobni čebelarji v marsičem greše. Preveč umetničenja, preveč zahtev do čebelje družine in premalo upoštevanja naravnih zakonov, od katerih je uspevanje in zdravje čebel odvisno. Lahko se poslužujemo večine vseh pametnih in preizkušenih novodobnih načinov čebelarjenja, toda pregloboko poseganje v zakon narave in nasilni postopki, ki zahtevajo od čebelje družine več kakor zmore, ne morejo trajno obveljati. Prej ali slej se pokažejo škodljive posledice načina čebelarjenja. In se tudi kažejo: bolezni na vseh koncih in krajih.

Cebelarstvo na Holandskem je z nemškega stališča precej dobro razvito. Leta 1957, so našli 141.000 panjev. Čez zimo 1959/40, ki je bila za čebele posebno pogubna, je padlo to število na 90.000 (!), a se je do konca l. 1940, dvignilo na 100.000. To je po našem naziranju zelo malo, če upoštevamo, da ima Holandska 8.2 milijonov prebivalcev in da je bilo v bivši Dravski banovini malenkost manj ko 100.000 panjev.

Pašne razmere so bolj slabe, a ne povsod. Mnogo čebelarjev ne pridelajo niti kaplje medu, a imajo kljub temu čebele, so pa kraji, ki so za čebelarstvo zelo ugodni, tako da znaša tam povprečni pridelek 20 kg na panj. Mnogo medu uvažajo iz Turčije, Male Azije, Južne Afrike, iz Čila, Gvatunale, Ekvadorja, Brazilije, Kube, Kalifornije in iz drugih dežel. Uvozna carina je zelo nizka.

Čebelarjev so našli 26.000. V pretežni večini so mali čebelarji z 2 do 20 panjev. „Velečebelarjev“ s 100 ali več panji skoraj da ni. V Holandski je 6 čebelarskih organizacij, od ka-

terih je najpomembnejša (s 14.500 člani) „Vereniging tot bevordering der Bijenteelt“, ki črpa svoje dohodke iz članarine (1 hol. goldinar) in iz pribitkov na sladkor za krmljenje čebel. Tudi od države dobiva nekoliko podpore, zlasti za plačevanje čebelarških učnih moči.

Trošarine oproščenega sladkorja za krmljenje čebel dobivajo čebelarji po 10 kg na leto in na panj, 2½ kg navadno spomladi, 7½ kg pa jeseni. Denaturiran je z metilvioletom, vrh tega pa še s papriko, s poprom, z jodoformom ali kalmežem. (Uboge čebele!)

Pašne razmere postajajo vedno slabše. Največ pašne imajo čebele na beli detelji, sadnem drevju, regratu, na travniških cvetlicah, na repici, robiniji, jesenskem vresju in na tulipanih ter hijacintih, ki jih goje na Holandskem v neznašnih množinah, v še večjih kakor n. pr. pri nas krompir.

Prevažanje čebel ni omejeno. Zatiranje čebeljih bolezni, ki jih na srečo ni mnogo, posvečajo kaj malo pozornosti, ravno tako izboljšanje pašne in vzreji matic. Na Holandskem goje najrazličnejše pasme čebel in njihove križanke.

Holandci imajo tri čebelarške časopise. Najpomembnejši je „Maandschrift voor de Bijenteelt“ (Mesečnik za čebelarstvo), ki ga izdaja zgoraj omenjena organizacija. Čebelarških zavodov ni. Čebelarška književnost je bolj skromna. (Po K. Maierju Heidelberg)

● Društvene vesti

Sejni zapisniki.

11. seja ožjega odbora dne 10. septembra 1942. Združenje kmetovalcev za Ljubljansko pokrajino je poslalo besedilo, ki naj ga vnesemo v društvena pravila. Fašistično združenje kmetovalcev, oddelek italijanskih čebelarjev v Rimu, nas je obvestilo, da bomo dobili sladkor za krmljenje čebel. Količino bo določilo Kmetijsko ministrstvo. Iz kampanijske dobe 1941/42 nam je ostalo nekaj sladkorja. Sklenili smo, da ga bomo razdelili skupno z novim. Kupili smo železno blagajno, 5 sodov za medicino in nekaj

knjig za knjižnico. Govorili smo o razširjenju naše trgovine.

12. seja ožjega odbora dne 17. septembra 1942 je bila posvečena izključno razgovoru in sklepanju o ustanovitvi trgovine s sadjem, povrtino in poljskimi pridelki. Glede tega smo stopili v stik s Sadjarskim in vrtnarskim društvom v Ljubljani.

13. seja ožjega in širšega odbora dne 8. oktobra 1942. Na sejo smo povabili oba namestnika. Konstituiral se je odbor. Za predsednika je bil izvoljen g. A. Žnidaršič, za podpredsednika g. Janko Babnik st., za tajnika in blagajnika g. Senegačnik. Odborniki so gg.: Dermelj, Ločniškar, Petelin, Raič in virilista A. Arko in A. Bukovec. Ti tvorijo ožji odbor. V širšem odboru pa so poleg prej imenovanih še gg.: Burger Ivan za Ljubljansko okolico, De Gleria Anton za Logatec, Peterlin Alojzij za Kočevje, Vales Josip za Novo mesto in Martelanc Vladimir za Crnomelj. Ker je tajnik in blagajnik Senegačnik odsoten, je širši odbor imenoval g. Josipa Kobala za poslovodnega tajnika in blagajnika, g. prof. Rometa pa za namestnika odsotnega g. Resmana. Na seji smo razpravljali o očitkih, izrečenih na občnem zboru glede sladkorja. Ugotovili smo njih neopravičenost. Pri bodočih občnih zborih naj bo prisoten tudi kak uslužbenec Društvene čebelarne, da lahko takoj da potrebna pojasnila. Kmetijski oddelek Visokega Komisariata je dovolil društvu 625 L podpore za širjenje medovitih rastlin. Vzeli smo na znanje poročilo, kaj se je storilo glede ustanovitve „Sadjarne“ in kipelnice.

14. seja ožjega odbora dne 22. oktobra 1942. Razpravljali smo o vprašanju, kako naj izhaja Slovenski čebelar v letu 1943. Sklenili smo, da se bo tiskal v isti nakladi kot letos. Glede nakazila sladkorja za kampanijsko dobo 1942/43 nismo prejeli še dokončnega obvestila. Pokrenili smo na pristojnih mestih vse potrebno, da bi sladkor dobili. Če in ko ga dobimo, bomo obvestili članstvo po časopisih. Za otvoritev trgovine s sadjem, povrtino in kmetijskimi pridelki smo vložili predpisano prošnjo. Imenovali smo poslovodkinjo. Seja ožjega odbora bodo v bodoče ob nedeljah dopoldne.

Mali oglasi

Čebelarji, ki imajo kaj medu na prodaj, naj ga ponudijo v nakup Društveni čebelarni v Ljubljani.

Slovensko čebelarско društvo v Ljubljani proda v izvirne platnice vezane letnike Slovenskega čebelarja l. 1905, 1912, 1916, 1923 in 1925. Cena 20 L, s poštnino 21 L.

Čebelarji! Če potrebujete kakršnakoli pojasnila ali navodila glede vašega čebelarstva, zglasite se osebno v društveni pisarni med 9. in 12. ter med 15.30 in 17. uro, ali pa sporočite pismo Vaša vprašanja!

Vodja Društvene čebelarne: Adolf Arko, Ljubljana, Streliška ulica 20. — Vodja zavarovanja proti kužnim boleznim: Anton Stefancioza, Ljubljana, Gluhonemnica. — Čebelarške opazovalnice vodi urednik SČ.

Slovenski čebelar izhaja mesečno. Ureja in za uredništvo odgovarja Avgust Bukovec. Izdaja in zalaga: Slovensko čebelarско društvo v Ljubljani. Rokopisi naj se pošiljajo na naslov: Uredništvo Slovenskega čebelarja v Ljubljani, Gruberjevo nabrežje 14. Uprava in društvena pisarna: Ljubljana, Tyrševa cesta 21, telefon 35-45, številka ček. računa 11.066. Članarina (naročnina) znaša letno 30 L, za inozemstvo pa 35 L.

Tiska J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna, litografija in kartonaža d. d. v Ljubljani. Odgovoren Fr. Kralj.